

Загалом психологія традиційно вивчає текст як продукт мовленнєвого спілкування. В теорії мовленнєвої діяльності – в психолінгвістиці – моделювання комунікативного акту здійснюється в межах діяльнісного підходу, згідно з яким активність комунікантів може бути описана як діяльність. Такий підхід дозволяє представити схему діяльності, що об'єднує такі елементи як суб'єкт, об'єкт, засоби, мета як модель комунікативного акту.

Очевидно, що мовленнєвий витвір (текст) виникає у процесі спілкування як один із його продуктів, тому текст може бути адекватно дослідженим (описаним, розтлумаченим, інтерпретованим) тільки, якщо на певному етапі дослідження встановлюються зв'язки тексту зі спілкуванням та діяльністю, заради яких в остаточному підсумку і з'явився цей текст.

Отже, з психологічної точки зору, текст – це сукупність взаємопов'язаних між собою думок, що характеризується цілісністю змісту та зв'язністю викладу, відрізняється змістовою та структурною завершеністю та будується з двох основних елементів, в одному з яких виражений предмет думки, а в іншому – ознаки, які його характеризують.

Перспективним у даному питанні, на наш погляд, є вивчення наступності щодо формування поняття “текст” в початковій та середній ланках освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник – К.: Видавничий центр “Академія”, 2004, – 342 с.
2. Вопросы методики обучения иностранным языкам за рубежом: Пособие для учителей средней школы / Составители: Е.В.Синявская, М.М.Васильева, С.В.Калинина. – М.: Просвещение, 1978. – 192 с.
3. Гальперин И.П. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 140 с.
4. Єфименко О.В. Развитие диалогической речи учащихся 5 – 7 классов на уроках русского языка. Дисс. ... канд. пед. наук. – К., 1996.
5. Ильенко С.Г. Стилистика-синтаксический анализ текста и развитие речи / В сб. Трудности преподавания русского языка в школе. – Л., 1979.
6. Костюк Г.С. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1988. – 304 с.
7. Кухаренко В.А. Интерпретация текста: Учебное пособие для студентов. – М.: Просвещение, 1988. – 192 с.
8. Лурия А.Р. Язык и сознание / Под ред. Е.Д.Хомской. – М.: Изд-во МГУ, 1979. – 307 с.
9. Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия. – М.: Русский язык, 1991. – 360 с.
10. Пирожено Т.А. Развитие коммуникативно-речевых способностей детей старшего дошкольного возраста. Дисс. ... канд. пед. наук. – К., 1995.
11. Чепелева Н.В. Рівень осмислення тексту як показник розумового розвитку // Початкова школа. – 2001. – №5.

УДК 371.32+81'243

І.В. Валусьва

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті визначені основні шляхи й передумови успішного формування англомовної фонетичної компетенції в учнів початкової школи.

The article deals with the main ways and reasons of the successful forming of a competence in English phonetics of pupils of the primary school.

У сучасному світі відбувається досить активна взаємна інтеграція різних культур і в якому спілкування між представниками різних країн набуває високої цінності. Головна мета процесу навчання англійської мови у початковій школі – розвиток умінь комунікації. Якісна

комунікація неможлива без правильного оформлення власного висловлювання фонетичними засобами. Пошук ефективних шляхів навчання фонетики англійської мови у початковій школі є актуальною проблемою методики викладання цієї мови. Вирішення даної проблеми підвищить якість процесу навчання англійської мови у школі і забезпечить кращі результати розвитку мовленнєвих умінь та навичок дітей молодшого шкільного віку.

У процесі навчання англійської мови фонетичному аспекту не приділяється достатньо уваги. Багато шкільних підручників, посібників з англійської мови містить незначну кількість методичної літератури для практичного навчання фонетичного матеріалу.

Проблема навчання фонетики у початковій ланці освіти досліджувалася в роботах таких вчених, як М.З.Біболетова, О.О.Коомінова, З.М.Никитенко, С.В.Павлова, С.В.Роман. Однак у працях не акцентується значущість розвитку англомовної фонетичної компетенції молодших школярів.

Мета даної статті полягає у виявленні та обґрунтуванні лінгво-методичних аспектів вивчення фонетики англійської мови на початковому рівні навчання. Об'єктом дослідження є процес формування фонетичних умінь та навичок молодших школярів у процесі навчання англійської мови. Основні цілі статті: 1) урахування основних принципів при роботі з іншомовним фонематичним матеріалом; 2) освітня та розвиваюча цінність навчання іншомовного фонетичного матеріалу; 3) забезпечення мотивації ознайомлення з новим фонетичним матеріалом; 4) забезпечення мотивів кожного завдання і вправи при організації тренування. У ході проведення дослідження передбачається вирішення наступних завдань:

1. Забезпечення необхідної орієнтації дітей у фонемному складі, а також у явищах просодії комунікативного мінімуму на початковому рівні навчання.
2. Створення передумов вмотивованого й комунікативно спрямованого оволодіння учнями операціями артикуляції та операціями інтонування у межах навчального матеріалу початкового етапу.
3. Моделювання навчальних ситуацій фонетично правильного оперування учнями одиницями мови та мовлення на всіх рівнях організації усно мовленнєвого спілкування: рівень фрази, понадфразової єдності та рівень дискурсу.
4. Формування механізмів аудіювання: здатність розрізняти смислорозрізнявальні фонемні, здатність розрізняти інтонеми вивчаємої мови; здатність розпізнавати ритмічний малюнок фрази [1].

Головною метою процесу навчання англійської мови у початковій школі постає розвиток умінь комунікації. Якісна та успішна комунікація неможлива без правильного оформлення власного висловлювання фонетичними засобами. Актуальною проблемою методики викладання англійської мови є пошук ефективних шляхів навчання вимови англійської мови у шкільному курсі. У разі вирішення цієї проблеми підвищиться якість процесу навчання англійської мови молодших школярів, а також забезпечиться кращий результат розвитку мовленнєвих умінь учнів.

На даному етапі викладання англійської фонетики недостатньо приділяється уваги щодо процесу навчання цього аспекту в багатьох сучасних підручниках і посібниках. Проблема навчання англійської вимови досліджувалася в роботах відомих вчених: Т.Абрамкіна, С.Бобир, В.Васильєв, С.Павлова та інших. Англійська вимова ускладнюється відсутністю відповідності з написанням для більшості слів. Тому, значущість транскрипції у процесі навчання є предметом дискурсивним, а сама робота з транскрипцією досить легко може бути інтегрована у процес формування й розвитку рецептивних і рецептивно-репродуктивних фонетичних навичок. Вирішення проблеми використання транскрипції у навчанні англійської мови є систематизація вправ та їх розподіл за класами. Найкращим прикладом навчання англійської фонетики з активним використанням транскрипції є навчально-методичний комплекс (НМК) "Wonderland". Кожний урок даного НМК першого року навчання англійської мови має відповідну технологію навчання – транскрипцію. Така технологія допомагає включити учнів у мовленнєву діяльність, зробити цю діяльність мотивованою, розвиваючою та доступною.

Формування іншомовної фонетичної компетенції у початковій ланці освіти є одним із провідних завдань. Більшість НМК для початкових класів не містить раціональну систему навчання англійської вимови, а також має місце відсутність якісного звукового супроводу.

Актуальність і складність формування англійської фонетичної компетенції зумовлені саме її сутністю – правомірним розумінням фонетичних знань та навичок перцепції і продукції: 1) звукових одиниць; 2) фонетичних ознак розпізнавання фонем; 3) фонетичного складу; 4) фонетики речення, тобто просодії речення; 5) фонетичної редукції.

Формування фонетичної компетенції передбачає наступні завдання, що ставляться перед школярами молодшого віку:

- засвоєння необхідних і доступних знань про вимову окремих звуків і звукосполучень;
- засвоєння необхідного мінімуму знань про наголос (словесний, фразовий) та поділ речень на смислові групи (синтагми);
- знання всіх букв англійського алфавіту, буквосполучень;
- написання букв англійського алфавіту напівдрукованим шрифтом;
- знання основних правил орфографії та читання [4].

Фонетична система англійської мови передбачає подолання мовних труднощів вимови при оволодінні нею. На рівні звукової системи це альвеолярно-апикальна артикуляція звуків. Опрацювання альвеолярних звуків є важливим початком для засвоєння учнями передньо-верхнього положення язика при вимові приголосних. Особливістю для наших учнів є відсутність пом'якшення англійських приголосних: глухих і дзвінких. Складним для дітей є вимовляння звуків на стиках слів. Особливо виникають порушення складоутворювальної функції англійських сонантів, а також засвоєння правил словесного наголосу в багатоскладових словах. З боку молодших школярів помилковим є наголошення учнями службових слів, модальних і допоміжних дієслів у стверджувальній формі, особових та присвійних займенників, що призводить до збільшення кількості ритмічних груп в англійському висловлюванні. При цьому виникають порушення ритмічної організації мовлення, яка втрачає специфічну для англійської мови чітку ритмічну структуру мовлення.

Особливості англійської інтонації викликають певні труднощі в учнів молодшого віку. Засвоєння спадного тону англійської інтонації відрізняється від особливостей української та російської мов, зокрема відсутністю в них високого початку та різкого падіння у спадному тоні. Зміст навчання вимови у початковій школі має обмежений характер.

На початковому етапі навчання молодші школярі вчать:

- адекватно вимовляти й розрізнявати зі слуху усі звуки англійської мови;
- зберігати довготу і короткість голосних;
- зберігати дзвінкість кінцевих дзвінких приголосних;
- уникати пом'якшення приголосних перед голосними;
- дотримуватися зливої вимови службових слів з повнозначними;
- дотримуватися словесного і фразового наголосу, а також поділу речення на синтагми.

Характерною рисою навчання англійської фонетики на початковому рівні є мінімізація змісту навчання вимови учнів. Молодші школярі повинні оволодіти вимовою апроксимовано, тобто наближено до еталону слухо-вимовних і ритміко-інтонаційних навичок освічених носіїв англійської мови до такого рівня, який дозволяє успішно здійснювати іншомовне спілкування.

Фонетичні навички говоріння та вимови складаються з операцій артикулювання та операцій інтонування, характеризуються фонематичністю, автоматизованістю, сталістю та гнучкістю. Розвиток фонетичної компетенції молодших школярів передбачає дотримання принципу зіставного аналізу фонологічних систем рідної та англійської мов. Це зумовлено тим, що іншомовні слухо-вимовні навички формуються додатково до вже сформованих фонетичних навичок рідної мови. Відомо, що вплив рідної мови має негативний вплив на

вимову іншомовних звуків, на інтонаційні та ритмічні характеристики іншомовного мовлення. Саме цей фактор призводить до типових фонетичних помилок українських учнів.

Для запобігання типових фонетичних помилок на уроках англійської мови у початкових класах необхідно усвідомлення дітьми факту відмінності фонетичних систем рідної мови та англійської. Сучасні методичні рекомендації з цього приводу пропонують заохочувати молодших школярів до спостережень за вимовними діями вчителя, за видимою позицією органів його артикуляції; стимулювати і розвивати слухову увагу як першооснову подальшого формування англійськомовного фонематичного слуху та сприймання; використовувати вправи, націлені на постановку англійського акценту на матеріалі рідної мови; пред'являти паралельно англійські фрази, мікротексти англійською та рідною мовами для наочної демонстрації специфіки артикуляційної та ритміко-інтонаційної організації англійського мовлення; декламувати англійські віршики з наступним перекладом рідною мовою для усвідомлення учнями особливостей англійської артикуляції та ритму; запроваджувати посильний для мовного досвіду дітей аналіз прослуханого, передусім фонематичний аналіз слів.

Одним із можливих завдань є наведення слів рідною мовою зі звуками, схожими на англійські звуки. З першого уроку англійської мови доцільно реалізовувати принцип зіставного аналізу фонологічних систем рідної та англійської мов.

Малі форми дитячого англійського фольклору можуть бути активно використані на заняттях англійської мови. Чітке, виразне читання фрагментів автентичної казки, віршиків з наступним перекладом рідною мовою діти здатні помітити більш енергійний характер англійської вимови; незвичне звучання англійських звуків; наявність звуків, відсутніх у рідній мові; наявність довгих і коротких голосних звуків; чіткість промовляння кінцевих приголосних; незвичне ритміко-мелодійне оформлення висловлювань тощо.

На початковому рівні навчання передбачається розвиток в учнів іншомовного фонематичного та інтонаційного слуху і формування в їх свідомості автентичних слухомоторних еталонів, які відповідають нормам вимови виучуваної англійської мови. Особливу роль в цьому процесі відіграє принцип аналітико-імітативного навчання вимови. Для цього необхідні такі методичні дії вчителя:

- організація усвідомлення та засвоєння учнями необхідного мінімуму фонетичної термінології;
- повідомлення учням мінімуму практично значущих відомостей про будову органів вимови;
- використання транскрипції в якості графічного інструменту засвоєння фонетичних явищ, що вивчаються;
- поєднання пояснення, тобто правил артикулювання й інтонування з імітацією.

Після роботи окремо над звуком відбувається імітування учнями складу, фрази та словосполучення. Пояснення звуку обов'язково передбачає вправління його. Оптимізація цього процесу відбувається за допомогою адекватних засобів наочності. Принцип наочності при навчанні іншомовної вимови зумовлений конкретно-образним характером мислення молодших школярів. Для цього широко використовують різні засоби унаочнення.

Розвиток комунікативних здібностей і становлення особистості молодшого школяра залежить від спеціального навчання інтонації. Як відомо, інтонаційний слух відрізняється від фонематичного. Враховуючи той факт, що на цьому рівні існує діалогічна єдність та монологічний мікроконтекст необхідно активізувати ситуативний потенціал уроку англійської мови, а також застосовувати невеликі за формою автентичні навчальні матеріали для відпрацювання інтонаційних та ритмічних моделей англійського мовлення.

Інтенсифікації цього процесу сприяє активне використання малих форм дитячого англійського фольклору, рухова діяльність учнів (ритмічне плескання у долоні, танцювальні рухи в такт мелодії пісні, легке відбивання рукою по парті ритму вірша або тексту для читання).

Формування рівня фонетичної культури учнів на всіх етапах шкільного навчання здійснюється за допомогою проведення фонетичної зарядки на початку уроку. Саме на цьому етапі уроку працює артикуляційний апарат для роботи з іншомовним мовленнєвим ритмом, що створює позитивні передумови фонетично правильно оформлених висловів на занятті. Правильно налагоджений мовленнєвий ритм – це перша ступінь до англomовного мовлення. Процес формування англomовної фонетичної компетенції молодших школярів є досить складним. Організація цього процесу має бути системною, цілеспрямованою і правильно орієнтованою. На початковому етапі навчання англійської мови необхідно врахувати вікові особливості та можливості дітей, формувати якісні навички та вміння спілкування англійською мовою.

Таким чином, результативність формування англomовної фонетичної компетенції значною мірою зумовлена рівнем професійно-мовної компетенції вчителя з використанням відповідних технологій мовленнєвої підготовки в системі іншомовної комунікації.

Перспективи подальшої роботи передбачають послідовне спостереження над основними шляхами і передумовами формування фонетичної компетенції молодших школярів, практичне застосування системи вправ – фонетичних завдань, що сприятимуть вдосконаленню знань учнів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Галькова Н.Д., Микитенко З.Н. Теория и практика обучения иностранным языкам. Начальная школа: Методическое пособие. – М.: Айрис-пресс, 2004. – 240 с.
2. Коломінова О.О., Роман С.В. Формування англomовної фонетичної компетенції у дітей молодшого шкільного віку // Іноземні мови. – №4. – 2006. – С. 30-37.
3. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. авторів під керізн.С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
4. Роман С.В. Методика навчання англійської мови у початковій школі. – К.: Ленвіт, 2005. – 208 с.
5. Роман С.В., Чекаль Г.С., Коломінова О.О. “Wonderland” Pupil’s book. – К.: Ленвіт, 1998. – 158 с.

УДК 372.48: 82 (477.61)

Н.В. Войтенко

УРОКИ ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ (ЛУГАНЩИНИ) У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

У статті розглянуті аспекти вивчення в початкових класах творчості письменників, які представляють у літературному світі Луганську область.

The article deals with the aspects of studying in primary classes creative work of writers who represent Lugansk region in literary world.

У сучасній школі особливої актуальності набуло вивчення літературних традицій українського народу: фольклору та художньої літератури.

Видатний педагог В.О. Сухомлинський писав, що слово є могутнім засобом, здатним відкрити в серці людини невичерпні й вічні джерела любові до землі своїх предків.

Великі можливості для цього закладені в уроках читання, і класного, й позакласного. Недарма народне прислів'я говорить: “Читання – найкраще навчання”. Читання відкриває кожному дивовижний, багатоманітний світ людей і природи. Одним із напрямів, на основі якого можна побудувати роботу з читання у початковій школі, є література рідного краю.

Мета статті – розглянути теоретичні та практичні аспекти вивчення в початкових класах творчості письменників, які представляють у літературному світі Луганську область.